

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเป็นความจำเป็นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ ซึ่งทำให้มนุษย์มีการพัฒนาหรือดำเนินชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่า (Reasoner, 2000) ในการที่มนุษย์จะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวก็ขึ้นอยู่กับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ซึ่ง ความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลแสดงออกในชีวิตประจำวันนั้นล้วนขึ้นอยู่กับความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคลทั้งสิ้น (Wagner, 2002) เนื่องจากความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเป็นความคิดรวบยอดของการประเมินตนเองกับการรับรู้ตนเอง (Norman, 1970) ดังนั้นความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจึงเป็นลักษณะเฉพาะบุคคลที่กลายเป็นลักษณะที่สำคัญของบุคลิกภาพ เมื่อบุคคลเห็นคุณค่าในตนเองและมีความเคารพในเอกลักษณ์ของตนเองมากขึ้น ความรู้สึกนี้จะเผยแพร่ไปยังผู้อื่นด้วย (ธีระ ชัยยุทธธรรม, 2542) ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองนั้น เริ่มพัฒนามาตั้งแต่วัยเด็ก โดยเริ่มจากแรกเกิดและเพิ่มขึ้นตามอายุ ซึ่งถือเป็นรากฐานที่สำคัญในชีวิต และมีผลต่อบุคคลเมื่อเจริญเติบโตขึ้นอย่างปฏิเสธไม่ได้ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับตัวทางอารมณ์สังคมและการเรียนรู้ของเด็ก ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองนับว่ามีคุณค่าสูงยิ่งเพราะเป็นพื้นฐานของการมองชีวิต จากการศึกษาของจริญญา ชันกฤษณ์ (2543) พบว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง จะทำให้บุคคลเกิดความมั่นใจในการตัดสินใจเลือกหรือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อันจะช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพของตน นอกจากนี้สมรรถนะทางด้านสังคมและอารมณ์จะเกิดจากความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บุคคลที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงจะสามารถเผชิญอุปสรรคที่เข้ามาในชีวิต สามารถยอมรับสถานการณ์ที่ทำให้คนรู้สึกผิดหวังท้อใจ ด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง และจะเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงจะมีพลังในการหลีกเลี่ยงปัญหาในอนาคตได้เป็นอย่างดี (ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา, 2540)

ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กนั้น เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างและสิ่งแวดล้อมในทางบวก ซึ่งบุคคลที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง คือบุคคลที่มีการประเมินตนเองว่ามีความสำคัญ มีความสามารถ มีคุณความดี และมีพลังอำนาจ ซึ่งมีความสำคัญอย่างมาก เด็กที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำ เมื่อเติบโตขึ้นจะมีลักษณะเก็บกด ขี้อายและหลีกเลี่ยงปัญหา (Coopersmith, 1981) โดยเฉพาะเด็กวัยเรียนที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำเมื่อเติบโตขึ้นมีแนวโน้มที่จะสร้างปัญหาทางสังคมเป็นไปได้อย่างสูง จากการศึกษาของ อรพรรณ หนูแก้ว (2535) พบว่า

เด็กที่อาศัยอยู่ที่วัดสระแก้วมีระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองน้อยกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัว จากการศึกษาของวันเพ็ญ บุญประกอบ (2545) พบว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจะถูกพัฒนาอย่างเด่นชัดในวัยเรียน และมีความสำคัญกว่าเด็กวัยอื่น เนื่องจากเป็นวัยที่เด็กเริ่มก้าวเข้าสู่สังคมภายนอกบ้าน (Coopersmith, 1981) เด็กวัยเรียนจะมีการพัฒนาความขยันหมั่นเพียร หรือความรู้สึกดี้อย (Erikson, 1963) เด็กวัยนี้จะเริ่มเข้าสู่โรงเรียน ซึ่งเป็นแหล่งสนับสนุนพัฒนาการด้านความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่อจากบิดามารดา ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กวัยเรียนนี้เกิดจากความสามารถในการพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ที่สังคมให้คุณค่า เช่น การเรียน กีฬา เป็นต้น และการยอมรับจากเพื่อน ครู และบุคคลอื่นในสังคมที่เด็กให้คุณค่า มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กวัยนี้ เด็กเริ่มรู้จักให้คุณค่ากับตนเองโดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานของตนเองมากกว่าของคนอื่น (วันเพ็ญ บุญประกอบ, 2545) การที่เด็กมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงหรือต่ำนั้น มีผลเกี่ยวกับผลการเรียน จากการศึกษาของหทัยกาญจน์ บัวหนอง (2547) พบว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงจะมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาปานกลางหรือต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และการที่บุคคลเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีค่า มีความสามารถ มีประโยชน์และมีความสำคัญต่อสังคมบุคคลก็จะมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูง ในทางตรงข้ามบุคคลที่รู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีปมด้อย ช่วยเหลือตัวเองได้น้อย ต้องพึ่งพาคนอื่น คิดว่าตนเองไม่มีประโยชน์ สิ้นหวัง ประเมินว่าตนเองต่ำ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองก็จะต่ำลงด้วย (Maslow, 1970)

สำหรับเด็กป่วยจากสถิติสถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินีพบว่า จำนวนเด็กป่วยที่เข้ารับการรักษาที่มีอายุระหว่าง แรกเกิด-14 ปี อาทิเช่น โรคภูมิแพ้และหอบหืด โรคหัวใจ โรคลมชัก โรคธาลัสซีเมีย โรคไต มะเร็งเม็ดเลือดขาว โรคเบาหวาน มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในปี พ.ศ. 2545, พ.ศ.2546 และ พ.ศ.2547 จำนวน 13,302 คน, 13,976 คน และ 14,615 คนตามลำดับ และเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล 2-9 ครั้ง/ปี แยกเป็นโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาว 8-9 ครั้ง/ปี โรคเบาหวาน และโรคไต 3-5 ครั้ง/ปี โรคหัวใจและโรคหอบหืด 2-2.5 ครั้ง/ปี (รัชนิ สีดา, 2548) และจำนวนผู้ป่วยเด็กโรคเรื้อรังที่มีอายุ 6-12 ปีที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลใน จังหวัดปราชินบุรีก็เพิ่มขึ้นในปี พ.ศ.2549, 2550 และ 2551 เช่นเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร จำนวน 49, 55 และ 70 ตามลำดับ (ฝ่ายวิชาการ โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร, 2552) จากสถิติดังกล่าว พบว่าเด็กป่วยโรคเรื้อรังมีจำนวนที่สูงขึ้นและเนื่องจากความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีความสำคัญยิ่ง และจากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าเด็กป่วยโรคเรื้อรังและพี่น้องจะรู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคมลดน้อยลง ความสามารถในการเผชิญปัญหาต่าง ๆ มีการแสดงออกในทางลบ

ความเชื่อมั่นในอำนาจการกระทำของตนเองลดลง ความพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่ลดลง มีผลกระทบถึงคุณภาพชีวิตทุก ๆ ด้าน (พัชรินทร์ วิเศษพานิชย์, 2541)

เด็กวัยเรียนเหล่านี้ถ้าเกิดการเจ็บป่วย และยังเป็นการเจ็บป่วยโรคเรื้อรังด้วยแล้วย่อมส่งผลกระทบอย่างมากต่อผู้ป่วยเด็กทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เช่นในเด็กวัยเรียนที่เป็นโรคธาลัสซีเมีย ผลกระทบทางด้านร่างกายคือ อาการซีด หัวใจโตเพราะทำงานหนัก อ่อนเพลีย เหนื่อยง่าย กระดูกใบหน้าขยาย ใบหน้าเปลี่ยน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายดังกล่าวอาจมีผลต่อภาพลักษณ์ (บุญเพียร จันทวัฒนา, 2545) ส่วนเด็กวัยเรียนที่ป่วยด้วยโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาวในด้านประสิทธิภาพของร่างกาย พบว่าผู้ป่วยเด็กส่วนใหญ่มีการเจริญเติบโตหยุดชะงักและล่าช้า กล่าวคือมีน้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน มีความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันลดลง (พัชรินทร์ วิเศษพานิชย์, 2541) นอกจากนั้นเด็กวัยเรียนที่ป่วยด้วยกลุ่มอาการเนคโอฟริกซึ่งเป็นการเจ็บป่วยเรื้อรังที่มีการดำเนินโรคไม่แน่นอนส่งผลกระทบทางด้านร่างกาย สูญเสียโปรตีนทางปัสสาวะมากทำให้เกิดภาวะทุพโภชนาการ มีการเจริญเติบโตช้า มีโอกาสติดเชื้อง่าย การจำกัดกิจกรรมทำให้เด็กขาดโอกาสพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อใหญ่ การจำกัดอาหารเต็มทำให้เด็กเบื่ออาหาร รับประทานอาหารได้น้อย (สุวดี ศรีเลณวัติ, 2534) การเปลี่ยนแปลงของร่างกายดังกล่าวอาจมีผลต่อภาพลักษณ์และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เนื่องจากไม่สามารถทำกิจกรรมได้เหมือนเด็กทั่วไป จากอาการซีดและอ่อนเพลีย ซึ่งเป็นการย้ำเตือนว่าตนไม่แข็งแรงอาจส่งผลให้เห็นคุณค่าในตนเองต่ำลง และไม่มั่นใจในความสามารถของตนเอง (Batty, 2000)

สำหรับผลกระทบด้านจิตใจ และอารมณ์ พบว่าผู้ป่วยเด็กมีอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย ซึมเศร้า ขอบอกคนเดียว ไม่อยากไปโรงเรียน ไม่ดูแลตนเอง ท้อถอยและหมดกำลังใจ (วิรัช จิงสมเจตไพศาล, 2543) เด็กเกิดความกลัวที่ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล เนื่องจากเด็กต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่ไม่คุ้นเคย บุคคลแปลกหน้า รวมทั้งความรู้สึกที่ทรมานจากความไม่สุขสบาย (สมปอง วงษาสุข, 2545) และเด็กจะมีปัญหาด้านการปรับตัวด้านสังคม เช่น เด็กโรคธาลัสซีเมียจำเป็นต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลบ่อยๆ เป็นผลให้เด็กขาดโอกาสทางการศึกษา เรียนไม่ทันเพื่อน (ณิชาพันธุ์ ไชยชนะ, 2545) เด็กวัยเรียนที่ป่วยด้วยโรคมะเร็งพบว่าหลังได้รับการรักษาแล้วผู้ป่วยเด็กทุกคนจะมีผมร่วง ทำให้ถูกเพื่อนล้อ ก่อให้เกิดความโกรธและอาย (พัชรินทร์ วิเศษพานิชย์, 2541) ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าตนเองขาดการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน มีผลทำให้รู้สึกที่ตนเองไม่มีค่า การเห็นคุณค่าในตนเองก็จะลดลง เพราะฉะนั้นเด็กป่วยโรคเรื้อรังจะมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำ (Wong, 1999)

ผลกระทบด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวสำหรับเด็กป่วยต้องเข้าโรงพยาบาลบ่อยๆต้องแยกจากพี่น้อง (พัชรพรพรรณ ทิพวงศา, 2542) ทำให้ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองลดลง เนื่องจากต้อง

หึงพาพ่อแม่ตลอดเวลา (อรพรรณ ทองแดง และพนม เกตุมาน, 2544) ในเด็กวัยเรียนที่ป่วยด้วยโรคหอบหืดเมื่อเกิดอาการกำเริบของโรคนั้น เด็กจำเป็นต้องได้รับการรักษาในโรงพยาบาลบ่อยๆ ทำให้ขาดโอกาสในการศึกษา หยุดเรียนบ่อยขึ้น (วรรณา เรืองลาภอนันต์, 2543) และผลของการเจ็บป่วยโรคเรื้อรังสะท้อนถึงความสำคัญในการทำความเข้าใจพื้นฐานความคิด ความรู้สึกต่อการเจ็บป่วย ความโศกเศร้าและปัจจัยที่ส่งผลต่อระบบความเชื่อวิถีคิด การให้คุณค่าของตนเอง (เนตรฤทัย ภูนาถม, 2550) ในทางตรงกันข้ามการเจ็บป่วยของบุตรในครอบครัวอาจทำให้สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับดี บิดามารดาอาจร่วมมือกันมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะว่าเมื่อมีบุตรป่วยบิดามารดาต้องร่วมมือการทำงานและดูแลครอบครัวร่วมกันเพิ่มขึ้น เพื่อให้การดูแลบุตรที่เจ็บป่วยมีประสิทธิภาพสูงสุด และคงความสมดุลในครอบครัวไว้ (วรรณา เรืองลาภอนันต์, 2543) ส่วนผลกระทบต่อฟื้นอง เด็กปกติที่มีพี่น้องป่วยโรคเรื้อรัง กล่าวคือ การเจ็บป่วยของต่อครอบครัวพบว่ามี การเปลี่ยนแปลงระบบหน้าที่และการดำเนินชีวิตของบิดามารดา (รัชนี สีดา, 2548) บิดามารดาต้องลำบากในการดูแลบุตรเมื่อเจ็บป่วย บางครั้งต้องขาดงาน สิ้นเปลืองเงินทอง เป็นการเพิ่มปัญหาทางเศรษฐกิจ (อรพรรณ ทองแดงและพนม เกตุมาน, 2544) มีความเครียดทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับพี่น้องของเด็กป่วยอาจเปลี่ยนไป เนื่องจากบิดามารดาให้ความสนใจและดูแลเอาใจใส่เด็กที่ป่วยมากกว่าปกติ พี่น้องของเด็กป่วยจึงไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร เวลาพูดคุยน้อยลง ไม่มีเวลาเล่นสนุกสนานร่วมกัน (ปริศนา สุนทรไชย, 2543) นอกจากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องเด็กป่วยโรคเรื้อรังรู้สึกว่ามีพี่น้องไม่รัก เนื่องจากเคยทะเลาะกันยุ่งกันทำงานบ้าน (พัชรินทร์ วิเศษพานิชย์, 2541) จากการศึกษาของพัชรพรรณ ทิพวงศา (2542) ที่ทำการศึกษาเรื่องความเครียดและการเผชิญปัญหาของเด็กที่มีพี่ป่วยโรคเรื้อรัง พบว่า มารดาส่วนใหญ่มักจะรักและเข้าข้างเด็กที่ป่วยเรื้อรัง ร้อยละ 60 และน้องของเด็กป่วยจะมีความเครียดและการเผชิญปัญหาที่มุ่งทางอารมณ์ คือการร้องไห้และแยกตัวร้อยละ 70.5 และ 65.0 ตามลำดับ การที่มารดาปฏิบัติต่อบุตรแตกต่างกัน การยอมรับในตัวบุตรบางคนลดลง ซึ่งส่งผลให้ความรู้สึกลดลง ในตนเองของเด็กลดลงด้วย

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าการศึกษาส่วนใหญ่เน้นการศึกษาเรื่องความรู้สึกลดลงในตนเองของเด็กป่วย เนื่องจากเด็กป่วยด้อยในเรื่องความสามารถ การใช้ชีวิตประจำวัน มีความไม่เท่าเทียมเด็กปกติและมักจะละเลยไม่คำนึงถึงพี่หรือน้องของเด็กป่วยโรคเรื้อรัง แต่ให้ความสำคัญระหว่างเด็กป่วยโรคเรื้อรังกับบิดามารดามากกว่า ทั้งที่พี่และน้องเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดและมี ความสำคัญในครอบครัว และมีส่วนสำคัญต่อเด็กป่วยโรคเรื้อรังและความสงบสุขของครอบครัว ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเปรียบเทียบความรู้สึกลดลงในตนเองของเด็กป่วยโรคเรื้อรังและพี่น้อง เพื่อให้บุคคลกรในวิชาชีพที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กใช้ในการวางแผนการพยาบาลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กป่วยโรคเรื้อรัง
2. เพื่อศึกษาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของพี่น้องเด็กป่วยโรคเรื้อรัง
3. เพื่อเปรียบเทียบความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กป่วยเรื้อรังและพี่น้องของเด็กป่วยโรคเรื้อรัง

สมมุติฐานการวิจัย

เด็กป่วยโรคเรื้อรังที่เป็นพี่ เด็กป่วยโรคเรื้อรังที่เป็นน้อง เด็กปกติที่มีพี่ป่วยโรคเรื้อรัง และเด็กปกติที่มีน้องป่วยโรคเรื้อรัง มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. บุคลากรในทีมสุขภาพ ได้ส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กป่วยโรคเรื้อรัง และพี่น้อง
2. เป็นข้อมูลสำหรับบิดามารดาในการดูแลบุตรและพี่น้องของเด็กป่วยโรคเรื้อรัง โดยเน้นความสำคัญเรื่องความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง
3. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัย และขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กที่เจ็บป่วยโรคเรื้อรัง

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการเปรียบเทียบความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กป่วยโรคเรื้อรัง และพี่น้อง ศึกษาในเด็กวัยเรียนอายุ 6-12 ปีที่เข้ารับการรักษาระยะกึ่งถาวรในโรงพยาบาล เขตจังหวัดปราจีนบุรีซึ่งมี 2 โรงพยาบาลที่มีตึกกุมารเวชกรรม คือโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรและโรงพยาบาลกบินทร์บุรี ในช่วงเดือน มกราคม พ.ศ.2552 ถึง พฤษภาคม พ.ศ.2552

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรต้น

เด็กวัยเรียนแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม

- 1.1 เด็กป่วยโรคเรื้อรัง ที่มีน้องเป็นเด็กปกติ
- 1.2 เด็กป่วยโรคเรื้อรัง ที่มีพี่เป็นเด็กปกติ
- 1.3 เด็กปกติที่มีพี่ป่วยโรคเรื้อรัง
- 1.4 เด็กปกติที่มีน้องป่วยโรคเรื้อรัง

2. ตัวแปรตาม

ความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กป่วยโรคเรื้อรัง หมายถึง เด็กชายและเด็กหญิงอายุระหว่าง 6-12 ปี ที่ได้รับการวินิจฉัยเป็นโรคหัวใจและหลอดเลือด โรคเลือด โรคมะเร็ง โรคมะเร็ง โรคระบบต่อมไร้ท่อ โรคไตและโรคหอบหืด ที่ป่วยอย่างน้อย 3 เดือน และเคยเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร และโรงพยาบาลกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
2. พี่ของเด็กป่วยโรคเรื้อรัง หมายถึง เด็กอายุ 6-12 ปีที่มีน้องป่วยโรคเรื้อรังที่ได้รับการวินิจฉัยเป็นโรคเลือด โรคมะเร็ง โรคระบบต่อมไร้ท่อ โรคไตและโรคหอบหืด ที่ป่วยอย่างน้อย 3 เดือน และเคยเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรและโรงพยาบาลกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
3. น้องของเด็กป่วยโรคเรื้อรัง หมายถึง เด็กอายุ 6-12 ปีที่มีพี่ป่วยโรคเรื้อรังที่ได้รับการวินิจฉัยเป็นโรคเลือด โรคมะเร็ง โรคระบบต่อมไร้ท่อ โรคไตและโรคหอบหืด ที่ป่วยอย่างน้อย 3 เดือน และเคยเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร และโรงพยาบาลกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
4. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง หมายถึง การยอมรับในตนเอง ซึ่งมาจากปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างและสิ่งแวดล้อม มีความเชื่อต่อตนเองในด้านความสำคัญ ด้านความสามารถ ความสำเร็จ และความมีพลังอำนาจซึ่งบุคคลอื่นสามารถรับรู้ได้จากคำพูดและท่าทีที่บุคคลนั้นแสดงออกไปและเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างหรือสิ่งแวดล้อม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

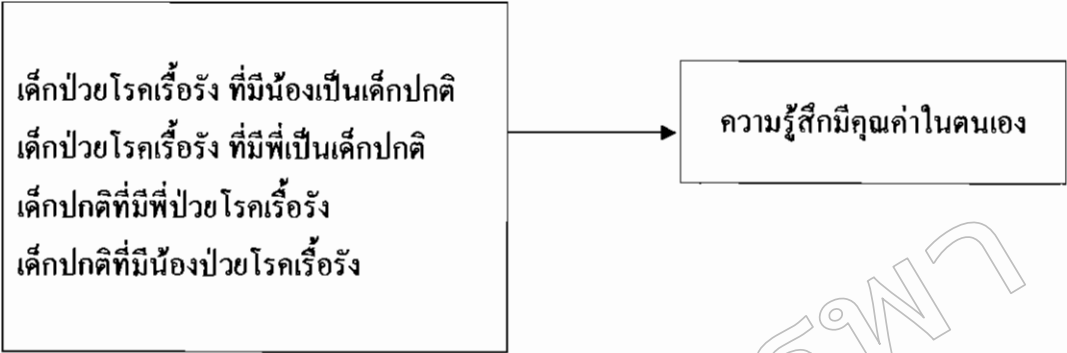
ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองตามแนวคิดของดูเปอร์สมิท เนื่องจากแนวคิดนี้เชื่อว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองนั้นพัฒนาการมาตั้งแต่ช่วงแรกเกิด แต่ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของบุคคลมิได้คงอยู่เช่นนั้นตลอดไปหากแต่สามารถเปลี่ยนได้จากการมีปฏิสัมพันธ์การสื่อสารจากบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กวัยเรียน ซึ่งมีการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยเรียนการพัฒนาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในวัยนี้จะเป็นขั้นที่สำคัญเนื่องจากเด็กวัยเรียนจะมีความสามารถในการพัฒนาทักษะด้านต่างๆที่สังคมให้คุณค่า เช่น การเรียน กีฬา เป็นต้น และการยอมรับจากเพื่อน ครู และบุคคลอื่นในสังคมที่เด็กให้คุณค่ามีอิทธิพลต่อการพัฒนาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กวัยนี้ ระดับการเห็นคุณค่าในตนเองมาก

น้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ และบุคคลรอบข้าง เช่น ญาติพี่น้อง เพื่อน โรงเรียน เป็นต้น

คูเปอร์สมิท (Coopersmith) สรุปไว้ว่า สามารถประเมินการเห็นคุณค่าในตนเองได้จาก 4 ด้านดังนี้

1. ด้านคนโดยทั่วไป เป็นการประเมินตนในด้านลักษณะทางกายภาพ ความสามารถทั่วไป สมรรถภาพและการกระทำ ตลอดจนภาวะทางอารมณ์ ค่านิยมส่วนบุคคล ความทะเยอทะยานหรือระดับความมุ่งหวังของคน
2. ด้านครอบครัว-ผู้ปกครอง เป็นการประเมินตนในด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองหรือบุคคลในครอบครัว และความรู้สึกที่ผู้ปกครองหรือคนในครอบครัวมีต่อคนตลอดจนความเชื่อมั่นว่าคนเป็นผู้ที่มีความหมาย ความสำคัญในครอบครัว
3. ด้านโรงเรียน เป็นการประเมินตนในด้านการปรับตัวที่โรงเรียน การประสบความสำเร็จในการเรียนและความพอใจในผลการเรียน ตลอดจนความเชื่อมั่นว่าจะสามารถทำให้ผลการเรียนของคนเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ได้
4. ด้านสังคม-เพื่อน เป็นการประเมินตนในด้านลักษณะความเป็นอยู่ รายได้ สถานที่อยู่อาศัย บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของคนในสังคม การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ความเป็นที่นิยม ยกย่อง ขอมรับจากหมู่เพื่อนฝูง ตลอดจนความเชื่อมั่นว่าตนได้รับการยอมรับจากสังคม รวมทั้งมีความเท่าเทียมกับผู้อื่น

เมื่อเด็กวัยเรียนเกิดการเจ็บป่วยโรคเรื้อรังส่งผลกระทบต่อผู้ป่วยเด็กทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม (บุญเพชร จันทวัฒนา, 2545) ในการศึกษาเกี่ยวกับความเศร้าโศกของ เด็กป่วยโรคเรื้อรังอายุระหว่าง 10-15 ปี เด็กโรคเอส แอล อี จะอายุที่รูปร่างหน้าตาไม่เหมือนเดิม (เนตรฤทัย ภูนาถลม, 2550) การเปลี่ยนแปลงของร่างกายดังกล่าวอาจมีผลต่อภาพลักษณ์และ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และไม่มั่นใจในความสามารถของตนเอง (Batty, 2000) ความสามารถทั่วไป ในเด็กวัยเรียนสมรรถภาพและการกระทำมีความสัมพันธ์กับการประสบความสำเร็จของ บุคคลทั้งในโรงเรียนและสังคมโดยเฉพาะการประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวมีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง (Coopersmith, 1981) แต่เด็กวัยเรียนที่มีพี่หรือน้องป่วยปัจจัยทางด้านร่างกาย ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ เช่น การเจ็บป่วย เหนื่อย เป็นต้น จากการศึกษาของหทัยรัตน์ ชื่นจิตร (2545) คะแนนเฉลี่ยสภาวะทางอารมณ์ของเด็กวัยเรียนที่มีพี่น้องป่วยโรคเรื้อรังเป็นโรค หอบหืดต่ำกว่าเด็กวัยเรียนที่มีพี่น้องสุขภาพดี อาจเป็นเพราะบิดามารดาต้องใช้เวลาในการดูแลเด็ก ที่ป่วยโรคเรื้อรังมากกว่าเด็กปกติ ดังนั้นความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของเด็กป่วยโรคเรื้อรังและพี่น้องอาจแตกต่างกันได้ ซึ่งเขียนเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย